

IVN-afdeling Almere

IVN-afdeling Almere is een zelfstandige afdeling van IVN, die er naar streeft Almeerders meer te betrekken bij de natuur. De IVN-afdeling Almere doet dit onder meer door het organiseren van verschillende activiteiten in en rond Almere, waarbij gebruik wordt gemaakt van de beschikbare natuur en van de locaties van de stichting Stad & Natuur, zoals het Eksternest (bij de schaapskooi in het Vroege Vogelbos), centrum "Stad en natuur" op De Kemphaan en het Natuurbelevingscentrum "de Oostvaarders".

Meer informatie over IVN-afdeling Almere kunt u krijgen bij:

IVN-afdeling Almere, Postadres: Kemphaanstr. 1, 1358 AD, Almere,
of surf eens naar www.ivnalmere.nl

of e-mail: info@ivnalmere.nl

foto's: Henk van Beek, Seraf van der Putten, Wim Asbeek Brusse, Ad Vossenaar

tekst: Wim Asbeek Brusse, Ad Vossenaar

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door Stichting Stad & Natuur Almere

Op pad in het Oostvaardersbos

(editie herfst/winter)

Tussen Almere en Lelystad was oorspronkelijk een groot industriegebied langs de Oostvaardersdijk gepland. Als gevolg van de economische crisis van 1973 ging dit plan niet door en ontstond er een schitterend moerasgebied: de Oostvaardersplassen. Tussen de woonwijken van Almere Buiten en de Oostvaardersplassen ligt het Oostvaardersbos. Staatsbosbeheer heeft verschillende met paaltjes gemarkeerde wandelpaden door dit bos aangelegd. Je kunt genieten van een prachtig uitzicht over de Oostvaardersplassen. Uniek is ook, dat je in de wintertijd een goede kans maakt om in het bos edelherten en andere grote grazers van dichtbij te zien. Op zoek naar beschutting trekken de mannetjesherten naar het Oostvaardersbos.. Ze zijn lang zo schuw niet als de edelherten op de Veluwe. Als je je rustig gedraagt help je eraan mee, dat dit zo blijft!

Belangrijke regels zijn:

- Blijf op de paden.
- De hond moet deze keer thuis blijven.
- Gedurende de winter wordt een deel van het bos voor een aantal weken afgesloten. Staatsbosbeheer geeft dit duidelijk aan. In verband met de rust die de grote grazers dan nodig hebben om te overleven, is toegang streng verboden!

Start op de middenpagina bij het overzicht van de wandelroutes vanuit het natuurbelevingscentrum.

De grote grazers

De “grote” grazers houden het landschap open. Zijn er veel grazers, dan ontstaan er meer open vlakten. Neemt hun populatie af, dan verruigt het terrein.

Er zijn drie soorten grote grazers in het gebied: de heckrunderen, de konikpaarden en de edelherten. Zij kunnen goed naast elkaar leven, omdat elk van hen zijn voorkeur heeft voor bepaalde gewassen en gebieden. Deze voorkeur wordt ingegeven door de lichaamsbouw van de dieren. De

heckrunderen hebben alleen tanden in de onderkaak, waardoor ze het gras niet af kunnen bijten. Ze zoeken daarom plekken met lang gras, waar ze hun tong omheen kunnen slaan, om het dan af te rukken. Het kortere gras dat overblijft, is juist geschikt voor de **konikpaarden**. Zij kunnen met hun boven- en ondertanden het gras nog korter afbijten. In de wintermaanden, als er minder gras en kruiden beschikbaar zijn, eten de paarden ook twijgen en bast van struiken en bomen. De **edelherten** hebben alleen snijtanden in de onderkaak. Naast gras en kruidachtigen eten zij gedurende het hele jaar struiken en loofboomsoorten (knoppen, bladeren, twijgen en schors). De schors halen ze van de bomen door hun ondertanden ertegen te zetten en de schors naar boven toe eraf te trekken. Kun je bomen ontdekken waarvan de edelherten schors gegeten hebben?

De **allergrootste grazer in de Oostvaardersplassen is echter de gans!**

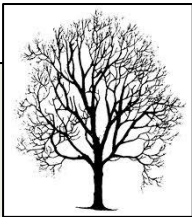
Het Oostvaarderswold

Tussen de Oostvaardersplassen en het Horsterwold bij Zeewolde wordt een brede strook landbouwgrond teruggegeven aan de natuur. Dit betekent een flinke gebiedsuitbreiding voor de konikpaarden, heckrunderen en edelherten. De herten zullen zelfs de Veluwe kunnen bereiken.

Het gaat om een gebied van 1800 hectare dat dankzij steun en medewerking van het Wereldnatuurfonds en Flevo-landschap in samenwerking met Staatsbosbeheer heringericht gaat worden. De lagere delen worden moerassig en op de hogere delen komt o.a. essen- en haagbeukenbos. In tegenstelling tot de Oostvaardersplassen zal het Oostvaarderswold voor een deel ook een recreatiegebied worden. Niemand kan nog voorspellen wat de combinatie van natuurgebied met aan de randen recreatiegebied zal betekenen voor de verspreiding van de grote grazers. Verwacht wordt, dat die er met name in de winter dankbaar gebruik van zullen maken.

In 2012 wordt gestart met de realisatie.

Vraat aan de bomen

Het is heel duidelijk te zien, dat de edelherten zich tegoed hebben gedaan aan de bast van de bomen. Je kunt de tandensporen zien en voelen. Als de bast er helemaal afgegeten is, dan is de sapstroom van de boom ernstig verstoord (Een boom heeft, behalve in de winter, een voortdurende sapstroom naar boven en naar beneden.). De boom gaat dan dood. Bomen met een wat gladdere bast, zoals de es, zijn bij de herten duidelijk in trek. Dit stuk bos zou er over een aantal jaren wel eens heel anders uit kunnen zien!

Maar een boom gaat niet zomaar dood! Hij zal proberen om de beschadiging te herstellen door extra aangroei langs de rand van de 'wond'. Verder kan de boom nieuwe scheuten onder aan de stam maken. En... voor het geval dat het allemaal niet helpt: de bomen in dit gebied maken opvallend veel zaad zodat nieuwe bomen weer kunnen proberen om hun kans te grijpen!

De grote bonte specht

Als je in het bos hoort kloppen, is de winter voorbij en is er een grote kans dat een grote bonte specht aan het werk is. Grote bonte spechten hakken een nestholte uit in bomen, waarbij de voorkeur uitgaat naar zachte houtsoorten. Berken zijn favoriet, maar andere boomsoorten worden ook gebruikt om een holte met rond gat in uit te hakken. Een specht krijgt daarbij geen hoofdpijn doordat de hersenen in een soort schokdempers zijn ingekleed. In de nestholte worden

de eieren gewoon op het hout gelegd; de grote bonte specht maakt geen comfortabel nest voor de jongen.

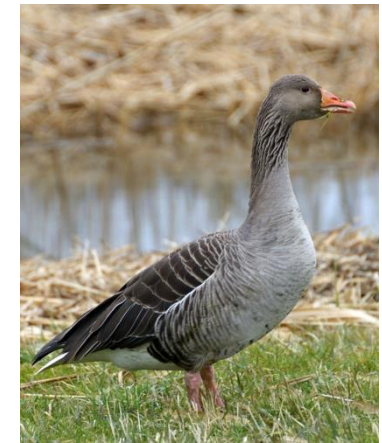

De grauwe gans.

Het is nu nauwelijks voorstelbaar dat de grauwe gans nog geen drie decennia geleden een zeer zeldzame broedvogel is geweest, die plaatselijk zelfs werd uitgezet om te voorkomen dat de soort uit Nederland zou verdwijnen. Inmiddels broeden er in Nederland meer dan 25.000 paren en vestigt de soort zich nog steeds op nieuwe plaatsen. De Oostvaardersplassen vormden de uitvalsbasis voor dit opmerkelijke herstel. De witte- of bruine boerderijgans is nauw verwant aan de grauwe gans en wordt soms ook weer tussen de wilde exemplaren aangetroffen en zijn vaak minder schuw.

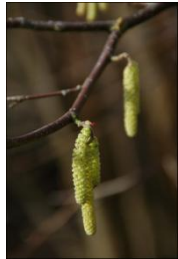
De ganzen gebruiken de graslanden in het voorjaar als plaats om te ruien. Tijdens het ruien, wat wel een maand kan duren, kunnen de ganzen niet vliegen. Een rustige, veilige plaats op of bij het water is dan noodzakelijk om te kunnen overleven. Het riet en de lisdodde zitten dan in het voedselpakket, en zo helpt de gans het dichtgroeien van de plassen te voorkomen. Verder eten de ganzen ook veel gras. In verhouding tot hun lichaamsgewicht veel meer dan een koe. Dat komt doordat een gans met twee magen het voedsel veel slechter kan verteren dan een rund met zijn vier magen.

In de herfst en winter zien we, naast een aantal ganzen die hier het hele jaar door blijven, ook grauwe ganzen die uit het noorden komen en weer verder doortrekken naar het zuiden. Naast grauwe ganzen zien we in de Oostvaardersplassen dan ook nog andere ganzensoorten, zoals brandganzen, kolganzen en nijlganzen.

Struiken in de herfst en de winter

In het Oostvaardersbos groeien veel **hazelaars**. Omdat ze vanaf de grond met veel vertakkingen opgroeien zijn ze goed bestand. De vraatsporen aan de bomen zijn niet de enige sporen die dieren achterlaten. Hiernaast zie je een walnoot die door een bosmuis aangevreten is.

Hieronder nog meer voorbeelden van sporen die je kunt vinden in het bos.

tegen de vraat van de herten. Als je goed kijkt, zie je eind januari al de heel kleine paars/rode vrouwelijke bloempjes. De mannelijke bloemen zijn de geelgroene slierten. Die worden dan langer en gaan stuifmeel geven.

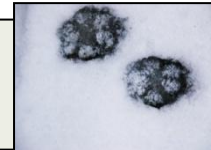

De **sleedoorn** herken je in de winter aan de grillige donkere doornige takken. Tot lang in de winter hangen er blauwpaarse bessen aan de takken. De sleedoorn is familie van de pruim. Als je een bes openmaakt, zie je dan ook, dat er één grote pit in zit. Vogels (o.a. de merel) eten de bessen. In de winter zie je dat ook koperwieken en kramsvogels

een besje meepikken. De bessen die lager hangen of afgevallen zijn worden ook door de vossen opgegeten.

Samen met de sleedoorn wordt de **meidoorn** gebruikt om stukjes bos onbereikbaar te maken voor de grote grazers. Deze doornige struiken moeten dan de loofbomen die ertussen groeien beschermen.

Sporen

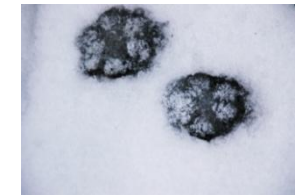
De vraatsporen aan de bomen zijn niet de enige sporen die dieren achterlaten. Hiernaast zie je een walnoot die door een bosmuis aangevreten is. Hieronder nog meer voorbeelden van sporen die je kunt vinden in het bos.

vos:

poep

prent in de
sneeuw

edelhert:

poep

prent in de
modder

Vossenpoep met pitten van
sleedoornbessen

De zeearend

De **zeearend** heeft hier sinds 2006 jaarlijks gebroed. In 2010 is er voor het vijfde opeenvolgende jaar een zeearendjong uit het ei gekropen. In 2008 zijn er zelfs twee jongen geboren. Aangezien vrouwelijke jongen meestal in het gebied blijven waar ze zijn opgegroeid, is de verwachting dat het aantal broedparen zich snel kan gaan uitbreiden. Voedsel is er volop. In het nest zijn resten gevonden van baars, grauwe gans, meerkoet, en een poot van een ree. Deze vogel heeft vanwege zijn spanwijdte van ruim 2 meter een toepasselijke bijnaam: "vliegende deur".

Judasoor

Op de oudere stammetjes van de vlier is vaak het zwammetje **judasoor** te vinden. Het verhaal gaat, dat Judas zich na het verraden van Jezus aan de vlier heeft verhangen. De vlier boog door het gewicht naar beneden en rukte Judas zijn oren eraf. Bij droog weer krimpen de zwammen ineen en bij vochtig weer worden het weer mooie "oren".

Wintergasten

Kramsvogels (afb. boven) en koperwieken (afb. rechts) zijn familie van de merel en de lijster. Ze broeden niet vaak in Nederland. Deze vogels eten in de winter in het Oostvaardersbos bessen van o.a. de sleedoorn en de meidoorn en allerlei zaden.

Naast vele andere vogels zijn ook kleine- en wilde zwanen wintergasten. Ze voeden zich met waterplanten en grassen.

De grote zilverreiger

De **grote zilverreiger** is inmiddels een vertrouwde verschijning. Deze vogel komt oorspronkelijk uit Zuid-Europa en heeft zich succesvol gevestigd, wat ook blijkt uit het groeiende aantal broedparen. De grote zilverreiger eet vis, amfibieën en kleine zoogdieren. In tegenstelling tot de kleine zilverreiger is hij hier ook in de winter te zien.

- Egelpad (2,3 km)
- Hertenpad (2,2km)
- Uilenpad (2,3 km)
- Vlinderpad (1 km)
- Keverpad (2,5 km)

(Het Uilenpad en het Keverpad worden aangegeven met witte paaltjes. De langgerekte route is het Keverpad)

Wil je meer weten over wat je ziet? De foto's op de plattegrond vind je terug in dit boekje. Op die plaats staat informatie over wat afgebeeld wordt.

Jan van den Boschheuvel (uitzichtpunt)